

Katsaus

Tarmo Malmberg

Media & viestintä aikakauslehtenä, tiedelehtenä ja kulttuurilehtenä 1978–2018

Media- ja viestintätieteilijät ovat kiinnostuneita siitä, miten muut viestivät, mutta osoittavat vain vähän huomiota omalle viestintäkäyttäytymiselleen. Tämän seurauksena alan tieteellistä viestintää on tutkittu niukasti. Erityisen vähän tiedetään alan tutkijoiden välisen vuorovaikutuksen keskeisistä instrumenteista, tiedelehdistä. Niitä on julkaistu yli 90 vuoden ajan, mutta mitään kokonaisuudesta aiheesta ei ole. Joitakin harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta yksittäisten lehtien historiaakaan ei ole sanottavasti käyty läpi. Kiinnostuksen puutteelle on yleinenkin syy: vanhastaan mediatutkijoita ovat kiinnostaneet suuren yleisön mediat, eivät aikakauslehdet, joiden valtava enemmistö on aina ollut pienpainatteita.

Yritys luonnehtia lyhyesti *Media & viestinnän* nelikymmenvuotista taivalta joutuu siten lähtemään melko tyhjästä. Tosin asiaa helpottavat kuluvan juhlavuoden numeroissa julkaistut asiaan liittyvät kirjoitukset ja muistelut. Muuten Riitta Kärjen *Suomalaisen tiedotustopin lähteet* (1987; tiivistetyksi Kärki 1986) lienee ainoita töitä, joissa lehti on ollut systemaattisen tieteellisen kiinnostuksen kohteena. Edistääkseni tätä harrastusta luonnostelen lehden pikakuvan. Teen sen erottamalla kolme lehtityyppiä, joista käsin *Media & viestintää* voi tarkastella: aikakauslehden, tiedelehden ja kulttuurilehden.

Media & viestintä aikakauslehtenä

Aikakauslehdistö syntyi 1600-luvun loppupuolella, ja 1700-luvulla sillä oli tärkeä osa niin kutsutun porvarillisen julkisuuden synnyssä (Manheim 1933; vrt. Malmberg 2016). 1800-luku oli painoviestinnän vuosisata, aikakauslehtiä ilmestyi vuosisadan aikana runsaasti, yksinomaan Britanniassa yli 50 000 nimikettä (Tuusvuori 2007, xxv). Seuraavan vuosisadan kolmekymmenluvulla väitetään Saksassa julkaistun liki 20 000 aikakauslehteä (Bökenkamp 1938, 597).

Syyt aikakauslehtien runsauteen ovat ilmeiset. Uusi porvarillis-moderni aikakausi avasi portit kulttuuristen ja yhteiskunnallisten intressien eriytymiselle, kun sääty-yhteiskunta pikkuhiljaa väistyi muutoksen tieltä. Eriytyminen ilmeni siinä, että eri yhteiskun-

taryhmät alkoivat käyttää lehdistöä ja etenkin aikakauslehdistöä oman tiedonvälityksensä, organisoitumisensa ja ympäristöön vaikuttamisensa välineenä. Näihin ryhmiin kuuluivat luonnollisesti myös tieteen tekijät. Ensimmäiset aikakauslehdet, vuonna 1665 Pariisissa julkaistu *Journal des Sçavans* ja Lontoossa julkaistu *Philosophical Transactions*, olivat samalla ensimmäisiä tiedelehtiä (Kirchner 1960). *Media & viestinnän* synty on helppo nähdä tämän kehityksen valossa.

Media & viestintä, vuoteen 2008 *Tiedotustutkimus*, perustettiin vuonna 1978. Se oli osa sodanjälkeistä suomalaista akateemista järjestäytymistä, joka synnytti yhteiskuntatieteissä *Politiikan* (1959–), *Sosiologian* (1964–) ja *Psykologian* (1965–) tapaisia tieteenalalehtiä. Tiedotustutkijoiden, kuten silloin sanottiin, aika tuli 70-luvulla, joka oli myös Pohjoismaissa alan vakiintumisen vuosikymmen. Suomi oli tosin poikkeuksellinen siinä, että meillä alan edelleen ilmestyvä lehti perustettiin jo näin varhain. Tanskassa *MedieKultur* (1985–) ja Norjassa *Norsk medietidskrift* (1994–) aloittivat myöhemmin, eikä Ruotsissa koskaan syntynyt vastaavaa pitkäaikaista aikakauslehteä. Ruotsin tilannetta selittänee tosin se, että sekä *Nordicom-Informationia* (1979–2018) että *Nordicom Review'ta* (1980–) on alusta alkaen toimitettu Göteborgissa.

Myös kansainvälisesti alan aikakauslehtien varsinainen kasvu alkoi vasta *Tiedotustutkimuksen* perustamisen jälkeen. Mediatutkimuksen vanhimmat tiedelehdet ovat kaikei yhdysvaltalainen *Journalism Quarterly* (1924–) ja saksalainen *Zeitungswissenschaft: Monatschrift für internationale Zeitungsforschung* (1926–1944). Ennen toista maailmansotaa aloitti ilmestymisensä myös politiikantutkijoiden *Public Opinion Quarterly* (1937–), jolla kysymyksenasettelunsa vuoksi on ollut merkitystä mediatutkijoille. Sodan jälkeen lehtien nimikemäärä kasvoi. Ranskassa *Revue internationale de filmologie* (1947–1961) ja *Cahiers d'études de radio-télévision* (1954–1960), Saksan liittotasavallassa *Rundfunk und Fernsehen*, nykyiseltä nimeltään *Medien & Kommunikationswissenschaft* (1953–) ja *Publizistik* (1956–) sekä Yhdysvalloissa *Journal of Communication* (1951–) kartuttivat lehtijoukkoa, joka on sittemmin paisunut valtavasti. Ehkä pelkästään eurooppalaisilla kielillä ilmestyy alalla nykyään parisataa aikakauslehdenomaista periodista tiedejulkaisua.

Tiedotustutkimuksen perustaminen osoitti, että alan omakseen tunteneiden tutkijoiden määrä oli kasvanut niin suureksi, että yhteydenpitovälineeksi tarvittiin säännöllisesti ilmestyvä oma lehti. Tässä noudatettiin tiettyä kaavaa, joka on toistunut tieteen aikakauslehtien perustamisessa jo 1660-luvulta lähtien (Kieslich 1969, 10).

Tieteellisen aikakauslehden perustaminen on yleensä edellyttänyt, että sitä varten on ollut olemassa tutkijoiden ja oppineiden yhteenliittymä. Tästä piiristä, yhdistyksestä tai seurasta on tavallisesti löytynyt myös asialle vihkiytynyt henkilö. Toimitustyön käytännön järjestelyitä ja lehden vakavaraisuutta varten on lisäksi tarvittu ulkopuolisen organisaation ja mesenaatin apua. *Tiedotustutkimuksen* kohdalla tutkijoiden yhteenliittymänä toimi vuonna 1974 perustettu Tiedotusopillinen yhdistys (TOY), nykyiseltä nimeltään Media- ja viestintätieteellinen seura (MEVI). Lehden isähahmoksi, kuten Heikki Hellman (2018, 156) on asian ilmaissut, saatiin Yleisradion tutkimusosaston tutkija Jukka Haapasalo. Toiseksi osapuoleksi vastaamaan lehden toimitustyöstä oli puolestaan tarjolla alan pohjoismaisen dokumentaatio-, informaatio- ja julkaisukeskuksen Nordicomin Suomen toimipiste, josta silloin vastasi Paula Jyrkiäinen. Nordicom sijaitsi Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella, jolla olikin alkuvuosikymmenet läheinen yhteys lehteen. Sitä voidaan pitää eräänlaisena mesenaattina, kuten myös Suomen Akatemiaa ja

Tieteellisten seurain valtuuskuntaa, jotka ovat myöhemmin tukeneet lehden julkaisemista.

Tiedotustutkimuksen ensimmäinen vuosi 1978 oli koeluonteinen ja lehti ilmestyi A4-kokoisena monisteena (lehden alkuvaiheista ks. myös Maasilta 2018). Seuraavana vuonna lehti sai nykyisen formaattinsa samalla, kun sille valittiin päätoimittaja. Ensimmäinen päätoimittaja oli Jukka Haapasalo (1979–1983), jonka jälkeen lehdellä on ollut 15 päätoimittajaa: Leena Paldán (1984–1985), Irma Kaarina Halonen (1986–1988), Pertti Hemánus (1989–1991), Pertti Suhonen (1992–1993), Ullamaija Kivikuru (1994–1996), Esa Väliverronen (1997–1998), Erkki Karvonen (1999–2001), Katja Valaskivi (2001–2002), Tuomo Mörä (2002), Iiris Ruoho (2003–2004 ja 2013–2015), Hannu Nieminen (2005–2006), Sinikka Torkkola (2007–2008), Heikki Heikkilä (2009–2010), Liina Puustinen (2011–2012) ja Mari Maasilta (2016–2018).

Tiedotustutkimus aloitti ilmestymisen uutiskirjeenomaisena neljännesvuosijulkaisuna (toimittajat käyttivätkin nimitystä *newsletter*). Tarkoituksena oli kertoa alan tapahtumista, esitellä tutkimusta tekeviä laitoksia ja julkaista opinnäytteiden tarkastuslausuntoja sekä muillakin tavoin informoida alan kuulumisista. Aikakauslehti on nimensä mukaisesti lehti, joka kertoo ajanmukaisista tapahtumista ja joka ilmestyy säännöllisin määrävällein. Saksalaisessa sanomalehtitieteessä on vuosikymmenten varrella pohdittu monin tavoin aikakauslehden luonnetta (saksalaisesta aikakauslehtitutkimuksesta ks. Bohrmann & Schneider 1975; Bohrmann 2002), mutta tässä riittää yksinkertainen journalistinen raja. Kyse on *Media & viestinnän* juttutyypeistä ja niiden keskinäisyydestä.

Alusta lähtien lehden numerot ovat koostuneet pääasiassa viidenlaisista kirjoituksista: pääkirjoituksista, artikkeleista, esittelyistä, keskustelupuheenvuoroista ja kirja-arvosteluista. Näiden lisäksi lehti on aika ajoin varannut palstatilaa kolumneille, opinnäyteluetteloille ja opinnäytteiden tarkastuslausunnoille, suomalaisen mediatutkimuksen bibliografioille, virkaanastujaisesityksille, tohtorinväitöskirjojen tarkastustilaisuuksien lektioille ja vastaaville kirjoituksille. Lehden käyttämät juttutyypit voi jakaa kahtia: niihin, joita tapaa vain tiedelehdissä, ja niihin, jotka kuuluvat päivä- ja aikakauslehtijournalismin vakiovarustukseen. Edellisiin painottuneena *Media & viestintä* on tyypillinen tiedelehti, kun taas jälkimmäisiin painottuneena kulttuurilehti. Valaisen seuraavaksi kumpaa-kin puolta.

Media & viestintä tiedelehtenä

Tiedelehti on aikakauslehti, mikä piirre yhdistää sitä muihin aikakauslehtiin. Samalla tiedelehti on myös tiedeviestinnälle omistautunut toimite, jolla on oma erityisluonne ja omat tehtävät. Tärkein näistä on se, jonka René Descartes (1981 [1637], 92) modernin ajattelun aamunkoitossa muotoili tieteellisen viestinnän yleiseksi tehtäväksi ja tavoitteeksi: Levittää yhden tutkijan saamat tulokset muiden tietoon. Vain näin tulee mahdolliseksi tiedon kasvu, kun eri tutkijat voivat sekä ottaa oppia toisiltaan että siten päästä ponnisteluissaan näitä pitemmälle. Juuri tästä syystä tiedelehden muodoksi tuli aikakauslehti. Tarjotessaan uutta tietoa ja ilmestyessään säännöllisesti lehti pystyy kokoamaan ympärilleen toistensa tekemisistä perillä olevan, mutta toisilleen henkilökohtaisesti tuntemattomien tutkijoiden tiedeyhteisön – ”kuvitellun yhteisön”, kuten asia nykyään Benedict Andersonin (1983) kielenkäytön mukaisesti ilmaistaan.

Tiedelehtiä perustetaan tiedonkulun parantamiseksi ja nopeuttamiseksi. Käytännössä määrävänä tekijä on samalla myös tarve perustaa ja legitimoida jokin tiedonala

(tiedelehtien erityisesti sosiologisesta tutkimuksesta ks. Boure 1993). Tämä tapahtuu raajaamalla se niin kielen kuin asioidenkin avulla.

Tiedotustutkimusta perustettaessa vuonna 1978 lehden nimen valintaan vaikutti kaksi toisiaan tukevaa seikkaa. Yhtäältä tiedonvälitys toimi pitkään suomen kielestä puuttuneen viestintä-sanon korvikkeena (alan suomalaisen termistön kehityksestä ks. Pietilä 2000). Näin myös joukkoviestinten (medioiden) sijaan puhuttiin joukkotiedotusvälineistä. Toisaalta silloisen valistusajattelun mukaan sanaan tiedotus, kantanaan tieto, sisältyi tärkeä filosofinen painotus: oikean tiedon välittäminen nähtiin joukkoviestinnän olennaiseksi tehtäväksi. 1980-luvun vanhetessa tiedotus-sana oppialan nimessä alkoi kuitenkin yhä yleisemmin tuntua vanhahtavalta. Osmo A. Wiio oli jo 1960-luvun lopulla omaksunut kommunikaatio-sanon suomenkieliseksi vastineeksi viestinnän, joka oli juuri saanut kielenhuoltajien hyväksynnän. Sitä kuitenkin karsastettiin pitkään. Vaikka Tarmo Malmberg (1990) herätteli jo 1990-luvun taitteessa keskustelua oppiaineen ja samalla lehden nimestä, vei uuden nimen löytäminen pitkään, ja vasta vuodesta 2008 lähtien julkaisu on kantanut nykyistä nimeä *Media & viestintä*. Jotta lukija ei yhdistäisi lehteä media- ja viestintäalan julkaisuun, on alaotsikkona *Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti*.

Nimenvaihdoksesta huolimatta lehden profiili on kuitenkin pysynyt samana, eli sanoja tärkeämpiä ovat ne asiat, joita lehden sivuilla käsitellään. *Media & viestintä* kokoaa edelleen yhteen tutkijoita, joiden kiinnostuksen kohteena ovat joukkoviestintä, joukkoviestimet (mediat) ja journalismi. Sitä mitä näillä käsitteillä ja niiden tutkimuksella tarkoitetaan, voi katsoa luomalla silmäys lehden kolmeen osastoon: 1) artikkeleihin, 2) haastatteluihin ja 3) muistokirjoituksiin.

1) Tiedelehti ilman artikkeliosastoa ei ole varsinainen tiedelehti, samaan tapaan kuin se ei ole aikakauslehti ilman pääkirjoitusta ja muita vastaavia journalistisia ilmaismuotoja. *Media & viestintä* on julkaissut ilmestymisensä aikana yhteensä noin 570 artikkelia. Tosin artikkelin käsitettä ei aina ole ymmärretty siinä tiukassa mielessä, joka sille 2010-luvun suomalaisessa tiedejulkaisemisessa on annettu. Esimerkiksi numeron 1/1992 artikkeliosasto sisältää peräti 15 kirjoitusta. Pieni osa lehden artikkeleista on ollut käännöksiä, joilla varsinkin 1980-luvulla paikattiin pulaa kotimaisista kirjoituksista (Hellman 2018, 15). Jotta saisin edes karkean mutta samalla hieman yksilöidymmän kuvan lehden kiinnostuksen kohteista, olen pikaselailulla laskenut lehden teemanumeroiden suosituimmat aiheet. Lehtihän on aina silloin tällöin nostanut esille jonkin erityisen aiheen, johon toimituskunta on halunnut tutkijakunnan kiinnostavan erityishuomiota. Julkisuus, kulttuuriteollisuus, kulttuurintutkimus ja naistutkimus ovat teemoja, joihin on palattu useimmiten.

Yksittäisistä aiheista julkisuus on saanut lehdessä eniten palstatilaa. Aihetta on käsitelty ainakin viiteen eri otteeseen eli teemanumeroissa 3/1985, 2/1989, 3/1999, 2/2001 ja 3/2009. Huomattava on, että aiheen kaksi ensimmäistä numeroa on julkaistu ennen Habermasin tunnetun teoksen englanninnosta. Vasta 1990-luvun alkupuolen jälkeenhän aihe tuli suosituksi anglosaksisen kielialueen mediatutkimuksessa. Heikki Hellman (emt., 155) on kaiketi oikeassa siinä, että lehdellä on ollut ”merkittävä vaikutus— siihen, että julkisuusteoreettinen keskustelu vakiintui Suomessa”. Julkisuusaiheisista teemanumeroista 3/1999 liittyi taas kansalaisjournalismin saamaan huomioon (sen erikoisnumero oli 3/1997), ja numeron 3/2009 taustana oli erityisesti kiinnostuksen herääminen deliberatiiviseen demokratiaan. Kaikissa näissä numeroissa julkisuutta tarkastellaan liki yksinomaan poliittisen julkisuuden kannalta.

Naistutkimus on ollut esillä toiseksi eniten, kolme kertaa (2/1986, 2/1988 ja 2/2002). Kulttuuriteollisuutta on käsitelty pari kertaa, ensin numerossa 3/1984 (jo numeron 4/1980 teemana oli sille läheinen massakulttuuri) ja sitten parikymmentä vuotta myöhemmin, jolloin lehti myös julkaisi käännöksen Max Horkheimerin ja Theodor W. Adornon klassikkokirjoituksesta (4–5/2004). Myös kulttuurintutkimus nostettiin esiin kahdeksankymmenluvulla (1/1985), ja aiheeseen palattiin seuraavalla vuosikymmenellä (1/1997). Hellman (emt.) katsoo, varmaan aiheesta, että kulttuurintutkimuksenkin leviäminen Suomessa saa osaksi kiittää mediatutkijoiden lehden panostusta aiheeseen. Ehkä sama pätee myös naistutkimukseen.

Karkean teemanumeroanalyysin nojalla *Media & viestintä* edustaa vahvasti yhteiskuntatieteellistä, sosiologis-politologista mediatutkimusta. Lehden avaukset humanistisen tutkimuksen suuntaan 1990-luvun taitteen molemmin puolin eivät näytä vaikuttaneen lehden pysyvään ilmeeseen Tässä suhteessa se kuva suomalaisesta tutkimuksesta, jonka *Media & viestintä* sivuillaan on tarjonnut, vastaa pohjoismaisessa katsannossa enemmän alan ruotsalaista kuin tanskalaista haaraa. Tanskassahan mediatutkimus on 1970-luvun taitteesta lähtien nojannut vahvasti yhteistyöhön kirjallisuus- ja kielitieteen sekä muiden humanististen oppialojen kanssa (esim. Malmberg 2018). Sama voidaan sanoa positiivisesti niin, että Suomessa *Lähikuva* on paikannut *Media & viestinnän* jättämää aukkoa. Turun elokuvakerhon jäsenlehti *Lähikuva* ilmestyi ensimmäisen kerran vuosina 1963–1965, jatkoi ilmestymistä 1980-luvulla ja muuttui yhdeksänkymmenluvulla uusien julkaisijoiden myötä *Media & viestinnän* tapaiseksi akateemiseksi lehdeksi. Suomalaisista alan jäsenistä Turun yliopiston mediatieteilijät ovatkin olleet lähimpänä tanskalaisia kollegojaan.

2) Haastattelu muodostui toimittajien vakiotyökaluksi suhteellisen myöhään, mutta on nykyään erottamaton osa lehdentekoa. Tiedelehdessä se edustaa yleisjournalismia, joskin sen avulla voidaan samalla paljastaa jotain lehden tieteellisestä linjasta. Tässä tarkoituksessa olen luetteloinut *Media & viestinnässä* julkaistut tutkijahaastattelut. Laskujeni mukaan ne ovat vuosien 1987 ja 2014 välillä täyttäneet lehden palstatilaa 36 kertaa. Haastatteluin mitaten 1990-luku oli runsauden aikaa. Kuten Ullamaija Kivikuru (2018, 166), lehden päätoimittaja vuosina 1994–1996, on todennut, tämä oli tietoinen journalistinen valinta: ”Periaatteena oli, että ainakin yksi ’elämyksellinen’ juttu – haastattelu, kertomus, katsaus – per numero piti olla.” Haastatteluita julkaistiinkin vuosikymmenen kuluessa peräti 20 kertaa, kun vastaava luku muilla vuosikymmenillä on ollut kolmesta viiteen. Lehden alkuvuosina haastattelut loistivat poissaolollaan, eikä niitä ole neljänä viimeisenä vuotenakaan näkynyt. Mitä julkaistuista tutkijahaastatteluista voidaan päätellä lehden tiedepoliittisesta ja geokulttuurisesta orientaatiosta?

Ylivoimaisesti eniten eli 24 kertaa on haastateltu brittiläisiä ja yhdysvaltalaisia tutkijoita. Kahteen haastatteluun ovat päässeet James Carey (2/1994 ja 2/1999) sekä Douglas Kellner (2/1992 ja 4–5/2009). Muita tuttuja anglosaksisia nimiä ovat olleet John Fiske (4/1992), George Gerbner (2/1994), Todd Gitlin (4–5/2004), Lawrence Grossberg (1/1990), David Morley (2/1993), John Durham Peters (3/2014), Paddy Scannell (1/1996) ja Michael Schudson (2/1999). Hollantia ovat edustaneet Chees Hamelink (1/1992), Teun A. van Dijk (3/1993) ja Lisbet van Zoonen (4/2006). Lehden 10-vuotisjuhlanumerossa haastateltiin alan suomalaisia edustajia Jyrki Jyrkiäistä, Veikko Pietilää ja Taimi Torvista. Katarina Eskolan haastattelu löytyy numerosta 1/1991.

Suomalainen mediatutkimus on 1990-luvun taitteesta lähtien ollut vahvasti kallellaan angloamerikkalaiseen maailmaan päin, ja tämä on näkynyt hyvin myös lehden haastattelupolitiikasta. Kahdeksankymmenluvullahan lehti etsi paljon enemmän vaikutteita saksalaisen kielialueen tutkimuksesta, seikka jonka Riitta Kärjen (1987, 107–108) viiteanalyysi paljastaa. Silloin haastattelut eivät vielä kuuluneet lehden journalistiseen repertuaariin, joten tämä geokulttuurinen vaihe ei näy haastateltavien valinnassa. Tiivistäen voidaan siten sanoa, että viimeiset kolmisenkymmentä vuotta on *Media & viestintä* ollut suomalaisen mediatutkimuksen ikkuna lähinnä englantia äidinkielenään puhuvaan mediatutkijaryhmään.

3) Haastatteluiden lisäksi lehdet julkaisevat muitakin aiheenkäsittelyn henkilökohtaisuuteen nojaavia tekstejä. Samat keinot tunnetaan myös tiedelehtien puolella. Mediatutkimuksen saksalaisen kielialueen päälehti *Publizistik* seuraa tarkkaan alan virkänimityksiä, noteeraa keskeisten tutkijoiden merkkivuodet ja julkaisee muistokirjoituksia poismenneistä jäsenistä. *Media & viestintä* ei ole koskaan omaksunut samaa linjaa. Kyse on paljolti siitä, että alan saksalainen haara on pitkälle professionalistunut. Näin se on omaksunut kiltamaisia piirteitä, joihin kuuluu oman ammattikunnan aseman tietoinen pönkittäminen eri keinoin.

Muutama muistokirjoitus *Media & viestinnän* vuosikerroista kyllä löytyy. Ne tukevat muiden juttutyyppeiden antamaa kuvaa siitä, miten lehti on vuosien varrella ymmärtänyt mediatutkimuksen identiteetin. Muistokirjoituksia on laadittu seuraavista edesmenneistä kollegoista: Jukka Haapasalo (1947–1985; muistokirjoitus numerossa 1/1985), Ilkka Kahma (1945–1988; 1/1988; Kahmalle on myös omistettu osa numeron 3/1990 kirjoituksista), Jan Ekecrantz (1940–2007; 3/2007), Irma K. Halonen (1951–2011; 2/2011), Osmo A. Wiiio (1928–2013; 3–4/2013), Pertti Hemánus (1934–2012; 3–4/2013), Sinikka Sassi (1947–2013; 3–4/2013), Stuart Hall (1932–2014; 2/2014) ja Esko Salminen (1937–2013; 2/2014). Suomalaisten nimien lisäksi mukana ovat ruotsalainen Jan Ekecrantz, jolla oli läheisiä suhteita Suomeen, ja brittiläisen kulttuurintutkimuksen nimiedustaja Stuart Hall. Kaikki listan suomalaiset tutkijat, ehkä ottamatta lukuun Wiiioa, joka kai koki omimmaksi alueekseen organisaatioviestinnän tutkimuksen, edustavat tiedotustutkimusta tai nykyiseltä nimeltään mediatutkimusta.

Media & viestintä kulttuurilehtenä

Tiede on kulttuuria, joten tiedelehti on samalla myös kulttuurilehti. Tosin kulttuurin käsite on nykyisessä liikkäytössään menettänyt erottelukykynsä, joten sille on annettava suppeampi merkitys. Liitän kulttuurilehden käsitteen siihen kirjalliseen tai kulttuuriseen julkisuuteen, jonka 1700-luku synnytti ja joka tiivistyy kritiikin ideassa. Kulttuurilehden tehtävänä on normatiivisin äänenpainoin seurata ja kommentoida omaa aikaansa joko yleisesti tai joihinkin sen osa-alueisiin keskittyen. Kulttuurikritiikki ja yhteiskunnallinen debatti tavalla, joka puhuttelee myös muita kuin asiantuntijoita ja fakki-idiootteja, muodostaa näin kulttuurilehden ydinalueen (kulttuurilehden määritelmistä ks. Tuusvuori 2007, erit. xxv–xli). Tämän määritelmän avulla voidaan erottaa kaksi tiedelehden tyyppiä, joista toinen vastaa vähemmän ja toinen enemmän kulttuurilehden ideaa. Mahdollisuuden tähän tarjoaa erottelu, jonka Perry Anderson (2000, 23), korkeatasoisen poliittisen tiedelehden *New Left Review'n* (1960–) perustaja, on tehnyt akateemisen (*academic*) ja tieteellisen tai oppineen (*scholarly*) lehden välillä.

Akateeminen on tiedelehti, joka noudattaa tiukkoja akateemisia muutosääntöjä, joka on kohdistettu yksinomaan tietyn tieteenalan edustajille ja jota myös lukevat ainoastaan saman alan tutkijat. Nykyään akateemisen lehden kriteerinä voidaan pitää myös vertaisarviointia, Suomessa lisäksi kirjoitusten yhteyteen liitettyä merkkiä sen käytöstä, joka lehdestä on löytynyt vuodesta 2014 alkaen – itse käytäntö omaksuttiin Ullamaija Kivikurun päätoimittakaudella 1994–1996 (Kunelius 2018, 163).¹ Tieteellinen mutta epäakateeminen on puolestaan lehti, joka käsittelee samoja asioita, mutta jolta puuttuu akateeminen kuivakkuus ja joka näin puhuttelee laajempaa asiasta kiinnostunutta yleisöä. Tämän lehti tekee pyrkiessään välttämään kapulakieltä ja kiinnittäessään muutenkin erityishuomiota niin ymmärrettävyyteen kuin lukijan kirjalliseen mielihyväänkin (hyviä esityksiä akateemisesta jargonista ovat Billig 2013 ja Groebner 2012; mediatutkimuksessa vastaavia hätähuutoja ovat eri aikoina ilmaisseet Dovifat 1969 ja Gitlin 1990). Edellinen tiedelehden tyyppi vastaa enemmän ammattilehteä, jälkimmäinen taas kulttuurilehteä. Tehtävänä on katsoa, missä määrin tämä erottelu auttaa luonnehtimaan *Media & viestintää* ja sen kehitystä.

Tiedotustutkimus syntyi uutislehtenä, joka sai nopeasti tiedelehdelle ominaisen rakenteen. Siinä lehden ytimen muodostaa tieteellisistä artikkeleista koostuva osasto, joka niin sanotusti antaa lehdelle sen olemassaolon oikeutuksen. Raja artikkelien ja muiden kirjoitusten välillä on nykyään jopa niin ehdoton, että tieteellistä meriittiä katsotaan olevan vain alkuperäisartikkeleilla. Jos lehti kuitenkin koostuisi pelkästään artikkeleista, se olisi lähinnä artikkelikokoelma tai antologia. Silloin lehti puhuttelisi vain niitä, jotka sattuvat olemaan kiinnostuneita kulloistenkin artikkelien käsittelemistä aiheista. Saa-dakseen yleistä kiinnostavuutta tiedelehtikin joutuu artikkelien lisäksi nojautumaan muihin journalistisiin juttutyyppeihin. Niiden tehtävä puolestaan on vedota lukijoiden yleiseen kiinnostukseen alasta ja maailman menosta. Tämän takaamiseksi *Media & viestintäkin* on vuosien varrella tukeutunut tuttuihin genreihin ja yrittänyt kehittää uusiaakin. Näin se on säilyttänyt kulttuuris-debatoivan ilmeen kangistumatta kokonaan lehdeksi, jonka ainoa tehtävä on kerätä kirjoittajilleen ja näiden työnantajille impaktipisteitä.

Lehden huomattavin panostus kulttuurilehtenä on epäilemättä ollut *Journalismin vuosikirja*, joka ilmestyi vuosina 1998–2013 aina vuoden ensimmäisenä numerona. Vuosikirjan ideana oli koota analyttisiä tutkija- ja muita puheenvuoroja ilmestymistä edeltäneen vuoden journalistisesti kiinnostavista aiheista. Nykyään vuosikirjaan olisi varmaan vaikea löytää kirjoituksia, koska ne eivät täytä tieteellisen kontribuution tämänhetkisiä hallinnollisia kriteerejä. Vuosikirja toikin julki sen huolen, joka lehden toimittaja ja lukijoita vuosien varrella on askarruttanut.

Erkka Lehtola, *Aamulehden* kulttuuriosaston päällikkö ja sanavalmis skribentti, ilmaisi 1980-luvun jälkipuolella huolenaiheen näin: ”Lehtola moitti Sanomalehtimies-lehdessä maakuntalehtien pääkirjoituksia, jotka hänen mukaansa ’ovat tämän valtakunnan kuivinta tekstiä, ellei mukaan oteta Tiedotustutkimus-lehden artikkeleita’” (Luostarinen 2018, 158). Samasta asiasta puhuessaan alan saksalaisen haaran tunnettu edustaja Emil Dovifat (1969) ei hänkään säästä sanoja, vaikka perusteleekin kantansa hienovireisemmin. Dovifat katsoo, että mediatutkimus – hänen maalinaan on matematisoitu empiirinen sosiaalitutkimus – samastaa ”tieteellisyyden” siihen, että kirjoitukset ovat käsittämättömiä. Tämä tapahtuu niin, että esitetään yksinkertaisia ja triviaaleja asioita turvautumalla koukeroiseen tekniseen kieleen. Näin estetään se, että kirjoituksista olisi iloa muillekin kuin suppealle tutkijapiirille. *Journalismin vuosikirja* oli mittava yritys vastata

tämän tapaiseen tarpeeseen, jossa tiedelehti kulttuurilehtenä toimii eräänlaisena kollektiivisena julkisena intellektuellina. Vuosikirjan niteiden runsas aineisto (noin 25 kirjoitusta vuosikirjaa kohti) ansaitaisikin toisessa yhteydessä oman erittelynsä.

Lehden varsinaisista osastoista 1) pääkirjoitus, 2) keskusteluosasto, 3) kirja-arvostelut ja 4) kolumni ovat tyypillisesti niitä journalistisia juttutyyppejä, joissa tiedelehti saa kulttuurilehdelle ominaista yleistä kiinnostavuutta ja puhuttelevuutta. Näitä kirjoitus-tyyppejä *Media & viestintä* on viljellyt alusta alkaen.

1) Eri vuosikymmenillä päätoimittajat ovat pääkirjoituksissaan ottaneet esille itselleen tärkeitä ajankohtaisia asioita. Näin lehti on saanut henkilökohtaista ilmettä. Jotkut päätoimittajat, kuten Pertti Hemánus vuosina 1989–1991, ovat jopa tehneet pääkirjoituksista sarjan kiistakirjoituksia tietyn asian puolesta: Hemánus palasi numerosta toiseen puolustamaan käsitystään objektiivisesta journalismista ja joukkoviestinnästä. Iiris Ruohon sydäntä lähellä vuosina 2003–2004 ja 2012–2015 oli taas tieteenalakeskustelun ylläpitäminen, mikä jätti jälkeensä hänen kautensa pääkirjoituksiinkin (vrt. Ruoho 2018). Käymällä läpi lehden pääkirjoitusten aihepiirien skaalan saisi valaisevan kuvan siitä, mistä tutkijakunnan kenkä on kulloinkin puristanut.

2) Tiede ilman kiistoja on kuollut tiede. Vaikka kiistoja voidaan selvittää akateemisesti, ne ovat usein tutkijoille henkilökohtaisesti niin tärkeitä, että heidän on vaikea kauaa pysyä pelkässä asiassa. Tällöin tiedelehti ikään kuin tahtomattaan muuttuu kulttuuris-debatoivaksi lehdeksi. Tämä on tuttua jopa niin sanottujen kovien tieteiden kohdalla. *Media & viestinnän* keskusteluosasto on tarjonnut väylän kiistelyyn kysymyksistä, joissa on pelissä enemmän kuin faktojen todenperäisyys tai päättelyn ristiriidattomuus. Nämä kiistat, kuten kysymys subjektiivisuuden ja objektiivisuuden suhteesta, joka oli 1980-luvun suuri kysymys, ovat perustaltaan maailmankatsomuksellisia. Kiistely niistä ei luonteensa mukaisesti koskaan ratkea, ainoastaan lakkaa, kun keskustelijat väsyvät toistamaan samoja argumentteja. Tämä on nähty *Media & viestinnän*kin palstoilla. Koska olen itse vuosikymmenten varrella ollut lehdessä mukana näissä väittelyissä, jätän niiden loppurupeaman arvioinnin muille.

3) Kirja-arvostelut kuuluvat kulttuurijournalismiin, joskin niillä on tärkeä merkitys tiedelehdissäkin. Kukaan ei ehdi lukea kaikkea, varsinkaan nykyään, kun harvalle edes jää kirjoittamiselta aikaa lukemiseen (valituksen esittää myös Kunelius 2018, 164). Tästä syystä lehden hyvin toimitettu kirja-arvosteluosasto on kullan arvoinen; sen avulla tutkijat voivat ainakin jossain määrin pysyä selvillä siitä, mitä kollegat tekevät itselleen vähänkään etäisemmällä tiedonaloilla. Jotkut lehdet, kuten saksalainen filosofiaan ja yhteiskuntatieteisiin keskittynyt *Das Argument* (1959–), ovat mielestäni seuraamisen arvoisia jo pelkästään erinomaisen kirja-arvosteluosastonsa ansiosta. Koska hyvän kirja-arvostelun laatimisesta ei saa akateemista meriittiä, nykyinen niihin kiinnitetään todennäköisesti entistä vähemmän huomiota.

Media & viestintä -lehden kirja-arvosteluosasto oli virein 1980-luvun jälkipuolella ja 1990-luvun taitteessa. Tähän oli ilmeinen syy. Nordicomin Maija Jussilainen lähestyi koti- ja ulkomaisia kustantajia pyytäen arvostelukappaleita. Vaiva kannatti, sillä parhaimmillaan lehti julkaisi yhdessä numerossa (4/1986) 19 arvostelua. Sama ei jatkunut pitkään. Sittemmin arvosteluja tai arvioita, jota sanaa lehti on suosinut, on numerossa ollut enimmillään viidestä seitsemään. Seikka on valitettava kulttuuri- ja aatehistoriallisesti: arvosteluihin jää jälki siitä, miten aikalaiset suhtautuivat johonkin teokseen ja tekijään. Alfred Schmidt (1970, 62*–63*), joka on laatinut Frankfurtin koulukunnan leh-

den *Zeitschrift für Sozialforschungin* (1932–1941) lyhyen historian, toteaakin että käymällä läpi lehden kirja-arvosteluosaston saa hyvän kuvan 1930-luvun filosofis-yhteiskuntatieteellisestä keskustelusta.

4) Kolumni, varsinkin nimimerkillä signeerattu kolumni antaa vapaat kädet kirjoittajalle. Se voi piristää tiedelehteäkin, kuten esimerkiksi takavuosina *Tiede & edistys* -lehden (1976–) Tieteellinen elämä -kolumni. *Media & viestintäkin* julkaisi pitkään, vuodesta 1981 vuoteen 1996, Peilillä peilaten -nimistä kolumnia (vuonna 1991 nimi oli Peili ja vuonna 1996 Peilaaja). Esa Sirkkusen (2018, 161) mukaan siitä luovuttiin, koska lehden toimituksen jäsenet osoittautuivat ”armottoman tosikoiksi”. Vielä kerran (3–4/2013) kolumnia yritettiin herättää henkiin, mutta tuloksetta (se ei näytä sisältyvän lehden digitoituun versioon). Parissa numerossa (2 ja 3/2001) lehti kokeili Käestä pitäen -kolumnia. Se oli parodia lehdissä tavallisesta osiosta, jossa kolumnin pitäjä vastaa lukijoiden kysymyksiin.

Heikki Luostarinen (2018) on paljastanut kirjoittaneensa Peilillä peilaten -kolumnia toimitussihteerikautenaan vuosina 1986–1988 ja hieman sen jälkeenkin. Luostarisen värikäs muistelu antaa hyvän esimaun siitä, miltä ”pahkasikamainen” irrottelu on aikanaan näyttänyt tiedelehdessä. *Pahkasika: Itäisen Skandinavian sikamaisin kulttuurijulkaisu* (1975–2004) oli Tampereen yliopistossa tiedotusoppia opiskelleen Markku Paretskoin lukiovuosina perustama pila- ja huumorilehti (Tuusvuori 2007, 537), jonka henki Luostarisen kuvaamalla tavalla löysi siis tiensä myös tiedelehteen.

Kuin muisto kaukaisilta ajoilta on myös se, että tällainen ”laadunvalvonnan tuolle puolen jäänyt---puujalkahuumori” (Kunelius 2018, 164) ei jäänyt ainoastaan kolumneihin. Vai miten meidän pitäisi tiedelehdessä suhtautua pääkirjoitukseen, jonka otsikona on ”Julkiso: tienviitta tutisevien hyppyhiirien ja räkäisesti nauravan kansan maailmassa”? Näin vappulehtihenkisesti johdattelivat Veikko Pietilä, Seija Ridell, Risto Kunelius ja Heikki Heikkilä lukijaa julkisoa käsittelevään teemanumeroon 3/1999. Kirjoittajien mielissä eivät olleet ainakaan ne akateemiset ohjeet, joita digitaalisen aineistonhaun aikakaudella otsikon valinnalle annetaan: pane otsikkoon suosittuja muoti- ja tärppisanoja, niin että kirjoitus varmimmin jää mahdollisimman monen tiedonetsijän haaviin!

Aikauslehtimuotoisen tiedeviestinnän muutos ja *Media & viestinnän* tulevaisuus

Ihmistieteellisen tutkimuksen julkaisukäytännöt ovat 1980-luvulta lähtien muuttuneet kahdella tapaa: 1) luonnontieteistä kopioitu julkaisumalli on yleistynyt ihmistieteissä ja 2) julkaisujen levitystapana tietoverkko on korvannut painotekniikan. On syytä lopuksi pohtia näiden muutosten vaikutusta aikauslehtimuotoiseen tiedeviestintään ja siten myös *Media & viestinnän* tulevaisuuteen. Kyse on siitä, miten kuvatut muutokset vaikuttavat tiedelehtiin kirjoittamiseen ja niiden lukemiseen.

Tiedelehdet ovat 2000-luvun alkuvuosikymmeninä saaneet Suomessa yhä tärkeämmän roolin, kun yliopistot ovat ryhtyneet kilpailemaan keskenään arvostuksesta määrittelemällä yksiselitteiset kriteerit, joiden nojalla tutkijoiden keskinäinen pätevyys mitataan. Luonnontieteistä lainatun mallin mukaan ratkaisevaksi tekijäksi ovat nousseet ne tieteelliset artikkelit, jotka täyttävät kolme ehtoa: artikkelit on julkaistu lehdissä, jotka 1) ovat saaneet Google Scholarin, Scientific Citation Indexin (SCI) ja Suomessa Julkaisufoorumin tapaisen instituution tunnustuksen laadustaan, jotka 2) käyttävät julkai-

sukielenään englantia (käytännössä ainoastaan englantia, koska monikieliset tiedelehdet ovat kuolemassa sukupuuttoon), ja joihin 3) viitataan runsaasti eli joilla on korkea niin sanottu impaktikerroin (engl. *impact factor*). Nämä ehdot täyttävää julkaisutoimintaa kutsutaan kansainväliseksi (Zitt ym. 1998). Tosin tämän nimityksen käyttö on ollut kaikkein suosituinta pienissä anglosaksisen maailman tunnustusta havittelevissa maissa, joihin Pohjoismaatkin kuuluvat (Wæver 1998).

Luonnon- ja ihmistieteiden julkaisukäytäntöjen välillä on kuitenkin huomattava ero. Thomas S. Kuhnin (1970 [1962], 20–22) tunnetun esityksen sanoin kirjoittamalla kirjoja luonnontieteilijä pikemmin vahingoittaa kuin lisää mainettaan ammattikunnan keskuudessa. Kehittyneet luonnontieteet tukeutuvat tiedonvälityksessään artikkeleihin ja tutkimusraportteihin, eivät monografioihin eli kirjoihin. Ihmistieteissä tilanne on taas täysin päinvastainen. Ihmistieteiden ykkösketjuun pääsee ainoastaan tutkija, jolla on julkaisuluettelossaan ainakin yksi ja mielellään monta painokasta kirjaa. Asiasta vakuuttakseen riittää, kun katsoo vuodesta 2004 alkaen jaetun ”yhteiskuntatieteiden Nobelpalkinnon” eli Holbergin palkinnon saaneiden listaa: mukaan mahtuu nimiä Jürgen Habermasista Julia Kristevaan ja Fredric Jamesonista Cass Sunsteiniin.

Aikakauslehtimuotoisella tiedeviestinnällä, ja siten myös artikkelien julkaisemisella, on omat kiistattomat etunsa. Niistä yhden tavoittaa sisällön universaalisuuden idea, jonka saksalainen sanomalehtitiede (esim. Groth 1960, 121–170 ja 396–440) liitti niin sanoma- kuin aikakauslehtiin. Kun aikakauslehti tukeutuu erilaisiin juttutyyppeihin ja kirjoittajiin, se kykenee käsittelemään kohteenaan olevaa elämänaluetta tiiviissä muodossa ja monipuolisesti. Näin myös lehden lukija voi yhdellä istumalla helposti tutustua lukuisiin asioihin. Sama pätee tiedelehteen. Myös se sulkee kansiensa sisään omanlaisensa mikrokosmoksen, joka kuvaa kunkin ajankohdan tieteen ja tieteellisen elämän tilaa. Tämä edellyttää kuitenkin, että tiedelehdellä säilyy aikakauslehdenomaisuuden lisäksi myös kulttuurilehdelle ominainen keskusteleavuus, poleemisuus ja kriittisyys. Toisin sanoen edellytyksenä on, että lehti sisältää erilaisia kirjoituksia.

Jos tiedelehti saa tutkijoiden elämässä puhtaan utilitaarisen luonteen, niin että sen tehtävänä on lähinnä edistää urakehitystä, suhtautuminen lehtiin kirjoitteluun muuttuu. Sellainen talkoohenki ja yhdessä tekemisen meininki, jolla *Media & viestintä* neljäkymmentä vuotta sitten pantiin pystyyn ja jolla se on sen jälkeen pidetty pystyssä, uhkaa kuihtua pois. Riittää kun itse kukin tykönsä rustaa artikkeleita niin kutsuttuihin kansainvälisiin journaaleihin. Tosin silloin nousee esiin toinen ongelma: kun pitää liukuhihnalla kirjoittaa artikkeleita, kuka ehtii enää niitä lukemaan?

Kun toisen maailmansodan jälkeen havahduttiin huomaamaan niin sanotun informaattioräjähdyksen, siis tiedon valtavan lisääntymisen vaikutus, tehtiin nopeasti yllättävä havainto. Vaikka tieteellistä kirjallisuutta julkaistaan runsain mitoin, tutkijoiden huomio kohdistuu vain pieneen osaan siitä. Ilmiölle on ymmärrettävä syy, josta Günter Kieslich (1969, 8) tarjosi havaintoesimerkin jo puoli vuosisataa sitten. 1960-luvun puolivälin jälkeen ilmestyi pelkästään lääketieteellisen kasvaintutkimuksen alalla vuosittain 20 000 tieteellistä työtä. Tämä tarkoitti, että joka päivä ilmestyi 60 erillistä nimikettä. Tämä puolestaan tarkoitti, että ajan tasalla pysyäkseen kasvaintutkijan olisi pitänyt lukea päivittäin 20 tuntia kollegojen kirjoituksia (olettaen että hän olisi selvinnyt yhdestä aina 20 minuutissa). Lisäksi hänen olisi pitänyt hallita niitä 30 kieltä, joilla kasvaintutkimuksia julkaistiin.

Johtopäätös tästä on, että mitä enemmän julkaistaan, sitä vähemmän suhteellisesti ottaen luetaan. Tieteeseen pätee sama säännönmukaisuus, jonka on havaittu luonnehtivan verkon käyttöä (Hindman 2009, 82–101): vaikka informaatiota on loputtomasti, vain pienen pieni osa siitä saa enempää huomiota. Syyn tähän esitti sata vuotta sitten saksalainen kulttuurifilosofi ja sosiologi Georg Simmel (1919 [1911]): ihmisten subjektiivinen omaksumiskyky ei enää vastaa kulttuurin objektiivista runsautta. Ongelma on aito, ja se saa uutta syvyyttä, kun tarkastellaan lukemistapojen kehitystä yliopistomaailmassa.

Ranskassa kiinnitettiin yhdeksänkymmenluvun alussa huomiota muutokseen, joka oli tapahtunut ihmis- ja yhteiskuntatieteen opiskelijoiden lukutavoissa (Kleltz 1992). Siinä missä lukeminen 1970-luvun taitteen opiskelijapolvelle oli tarkoittanut muidenkin kuin tenttikirjojen lukemista, lukivat opiskelijat pari vuosikymmentä myöhemmin lähinnä pakosta ja velvollisuudentunnosta. Toisin sanoen heidän lukutapansa oli saanut utilitaarisen luonteen, jota motivoi etupäässä lukemisesta opintojen edistymisen kannalta saatu hyöty. Jätän syrjään mahdolliset eri selitykset muutoksen syille. Kiinnitän huomiota ainoastaan siihen, että samalla kun tieteellistä kirjoittamista ohjaa yhä enemmän välittömän ammatillisen hyödyn tavoittelu, on myös tiedelehtien kirjoitusten lukeminen ilmeisesti muuttumassa entistä välineellisemmäksi. Digitaalinen tiedeviestintä on omiaan edistämään kehitystä (digitaalisen tekstin lukemisen muista vaikutuksista ks. Compagnon 2012).

Kirjan ja sanomalehden lukeminen on aina ollut erilaista. Kirja ajatellaan luettavan alusta loppuun, kun taas niin päivä- kuin aikakauslehtikin selailen sieltä täältä. Sama pätee tiedelehtiin. Harva on epäilemättä se lukija, joka käy huolella lehden kannesta kanteen – tai nykyään klikkaa auki jokaisen vaikkapa *Media & viestinnän* artikkelin ja paneutuu sen kokonaisuuteen. Lukemisen historiaa tutkineet ovat kuvanneet tätä siirtymänä intensiivisestä ekstensiiviseen lukemiseen: pitkää tarkkavaisuutta vaativan yhden tekstin sijaan luetaan monia kirjoituksia, joille osoitetaan vähemmän huomiota. Digitaalinen julkaiseminen vie tämän kehityksen askeleen pitemmälle.

Uusi digitaalinen julkaisutapa, johon *Media & viestintä* siirtyi numerossa 2/2014 ja joka käyttää hyväksi Tieteellisten seurain valtuuskunnan journal.fi-palvelua, hajottaa lehden sarjaksi pdf-tiedostoja. Tämä tarkoittaa, ettei lehteä voi enää vaivattomasti selata, mikä on aina ollut aikakauslehden käyttöliittymän ominaisuus. Samalla korostuu kirjoitusten erillisyyys toisistaan. Tämä taas tukee sitä, että lehdissä tärkeimmiksi tulevat yksittäiset artikkelit, joita etsitään verkkohauulla. Olennaista ei ole enää lehti, jossa artikkeli on julkaistu, vaan artikkeli itse. Näin puhe lehdenluvusta alkaa menettää merkitystä. Koska artikkeleita etsitään konehauulla, on tutkijan kannalta yhdentekevää missä ne on julkaistu. Ainoastaan kirjoituksen sisältö, ei julkaisupaikka, ratkaisee, kannattaako jotain lukea.

Uhkana on, että *Media & viestinnästäkin* tulee pelkkä julkaisualusta, jolla käyttäjän kannalta ei ole enää omaa luonnetta. Toisin sanoen lehteä ei enää seurata siksi, että se aikakaus- ja kulttuurilehtenä sitoo lukijansa juuri tiettyyn aikaan, paikkaan ja muiden lukijoiden kollektiiviin. Käykö näin, voidaan pohtia viimeistään seuraavina kertoina, kun lehti täyttää täysiä vuosia.

Kirjallisuus

- Anderson, Benedict (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Anderson, Perry (2000). Renewals. *New Left Review* 1, 5–24.
- Billig, Michael (2013). *Learn to Write Badly: How to Succeed in the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bohrmann, Hans & Schneider, Peter (1975). *Zeitschriftenforschung: Ein wissenschaftsgeschichtlicher Versuch*. Berlin: Volker Spiess.
- Bohrmann, Hans (2002). Über Zeitschriftenforschung als Teil der Publizistik- und Kommunikationswissenschaft. Teoksessa: Andreas Vogel & Christina Holtz-Bacha (toim.). *Zeitschriften und Zeitschriftenforschung. (Publizistik, Sonderheft 3/2002.)* Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 28–41.
- Boure, Robert (1993). Sociologie des revues des sciences sociales et humaines. *Réseaux* 58, 91–105.
- Bökenkamp, Werner (1938). Zeitschrift und Geistesgeschichte. *Geist der Zeit* 16, 597–606.
- Compagnon, Antoine (2012). Lire numérique. *Le Débat* 170, 103–106.
- Descartes, René (1981 [1637]). *Discours de la méthode [suivi des Méditations]*. Paris: Union Général d'Éditions.
- Dovifat, Emil (1969). Die Sprache unseres Faches. *Publizistik* 14, 5–8.
- Gitlin, Todd (1990). Who communicates what to whom, in what voice and why, about the study of mass communication? *Critical Studies in Mass Communication* 7, 185–196.
- Groebner, Valentin (2012). *Wissenschaftssprache: Eine Gebrauchsanweisung*. Konstanz: Konstanz University Press.
- Groth, Otto (1960). *Die unerkannte Kulturmacht: Grundlegung der Zeitungswissenschaft (Periodik)*. Bd. 1: *Das Wesen des Werkes*. Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- Hellman, Heikki (2018). Muistelmia alikehtyksen ajoilta. *Media & viestintä* 41:2, 151–155.
- Hindman, Matthew (2009). *The Myth of Digital Democracy*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- Kieslich, Günter (1969). Kommunikationskrisen in der Wissenschaft [virkaanastujaisitelmä]. Salzburg: Anton Pustet.
- Kirchner, Joachim (1960). Gedanken zur Definition der Zeitschrift. *Publizistik* 5:1, 14–20.
- Kivikuru, Ullamaija (2018). Kovasti yritettiin. *Media & viestintä* 41:2, 165–166.
- Kleitz, Françoise (1992). La lecture des étudiants en sciences humaines & sociales à l'université. *Cahiers de l'économie du livre* 7, 5–57.
- Kuhn, Thomas S. (1970 [1962]). *The Structure of Scientific Revolutions*. 2., laaj. p. Chicago: University of Chicago Press.
- Kunelius, Risto (2018). Muistinkin yllättävän paljon. *Media & viestintä* 41:2, 162–164.
- Kärki, Riitta (1986). Tiedotustutkimuksen lähteillä. *Tiedotustutkimus* 9:4, 3–8.
- Kärki, Riitta (1987). *Formaali tieteellinen kommunikaatio suomalaisessa tiedotustutkimuksessa: analyysi tiedotusopillisten artikkeleiden lähteistä 1970–1984*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.
- Luostarinen, Heikki (2018). Pahkasika ottaa ohjat. *Media & viestintä* 41:2, 156–159.
- Maasilta, Mari (2018). Arkistojen aarteita 1970-luvulta – Media & viestintä täyttää 40 vuotta. *Media & viestintä* 41:1, i–ii.
- Malmberg, Tarmo (1990b). Mikä tiedotusopille uudeksi nimeksi? *Tiedotustutkimus* 13:2, 67.
- Malmberg, Tarmo (2016). Porvarillisen julkisuuden synty kulttuurijulkisuutena 1700-luvulla. *Media & viestintä* 39:3, 229–236.
- Malmberg, Tarmo (2018). Media studies in the Nordic countries: Notes for a comparative history of cognitive styles. *Nordicom-Information* 40:2, 28–40.
- Manheim, Ernst (1933). *Die Träger der öffentlichen Meinung: Studien zur Soziologie der Öffentlichkeit*. Brunn: Rudolf M. Rohrer.

- Pietilä, Veikko (2000). Kommunikaation terminologian seikkailuja: katsaus alan keskeisen terminologian kehitykseen meillä ja vähän muuallakin. *Tiedotustutkimus* 23:3, 64–71.
- Ruoho, Iiris (2018). Tilaa oppialakeskustelulle. *Media & viestintä* 41:2, 167–169.
- Schmidt, Alfred (1970). Die "Zeitschrift für Sozialforschung": Geschichte und gegenwärtige Bedeutung. *Zeitschrift für Sozialforschung* 1/1932 [lehden vuosikertojen näköispainos]. München: Kösel, 5*–63*.
- Simmel, Georg (1911 [1919]). Der Begriff und die Tragödie der Kultur. Teoksessa: Georg Simmel. *Philosophische Kultur: Gesammelte Essays*. 2., laaj. p. Leipzig: Alfred Kröner, 223–253.
- Sirkkunen, Esa (2018). Maanittelua, uhkailua ja krapula-aikaa. *Media & viestintä* 41:2, 160–161.
- Tuusvuori, Jarkko S. (2007). *Kulttuurilehdet 1777–2007*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Wæver, Ole (1998). The sociology of a not so international discipline: American and European developments in international relations. *International Organization* 52:4, 687–727.
- Zitt, Michel; Perrot, François & Barré, Rémi (1998). The transition from "national" to "transnational" model and related measures of countries' performance. *Journal of the American Society for Information Science* 49:1, 30–42.

Viitteet

¹ Vertaisarvioinnin käsitteellä on laaja ja suppea merkitys. *Media & viestintä* on alusta alkaen ollut vertaisarvioitu lehti, koska kirjoituksia ovat arvioineet kirjoittajien kollegat eli vertaiset. Tälle vanhalle ammattikuntaperiaatteelle nojaa koko akateeminen käytäntö. Nykyään käsitettä käytetään kuitenkin suppeammassa merkityksessä: vertaisarvioitu on ainoastaan lehti, jonka artikkelitarjosten arvostelu on annettu lehden ulkopuolisten kollegojen tehtäväksi.